

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Міняйло Марина Олексіївна

УДК 658

**ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Освітньо-професійна програма „Фінанси, банківська справа та страхування”
Спеціальність „Фінанси, банківська справа та страхування”

Автореферат

*Дипломної роботи на здобуття кваліфікації
магістра фінансів, банківської справи та страхування*

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана на факультеті обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії на кафедрі фінансів і кредиту

Науковий керівник *доктор наук з державного управління,
Писаренко Вячеслав Петрович
Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри фінансів і кредиту*

Рецензент ***Дорошенко Андрій Петрович**
Полтавська державна аграрна академія
Кафедра економічної теорії та економічних досліджень
доцент кафедри*

Захист відбудеться 20 грудня 2018 р. о 9³⁰ годині на засіданні Екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус № 4, аудиторія № 426

*Відповідальний за
нормо-контроль*

О. В. Безкровний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За ринкових умов господарювання успіх будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності, багато в чому залежить від правильного вибору джерел формування, напрямів розподілу й використання капіталу, що знаходиться у розпорядженні підприємства.

Створення і нормальне функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу. Власний капітал утворюється за рахунок особистої участі власників у його формуванні. При цьому, створюючи капітал підприємства, власник частково втрачає прямий зв'язок з капіталом, і він фактично стає власним капіталом підприємства, а не власника. Власний капітал підприємства – це фінансові ресурси, які воно вкладає для організації і фінансування господарської діяльності. Нормою для успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності на ринку і фінансової стійкості є ситуація за якої власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів.

Власний капітал становить фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Динаміка власного капіталу свідчить про якість фінансового менеджменту. Структура та ефективність використання власного капіталу підприємства безпосередньо впливають на формування добробуту його власників. Величина власного капіталу може відбиватися на іміджі та інвестиційній привабливості фірми.

Власний капітал виступає одним із найважливіших об'єктів фінансового та управлінського обліку, які є основою інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Він є також об'єктом фінансового аналізу підприємства. Роль показника власний капітал для підтримання нормального фінансового стану підприємства настільки значуща, що він отримав законодавче підтвердження в Господарському кодексі України, зокрема в частині вимог щодо співвідношення статутного капіталу та чистих активів господарських товариств.

На сьогоднішній день, залучення власного капіталу має ряд недоліків, а саме: обмеженість його обсягу, висока вартість обслуговування у порівнянні з позиковими засобами (дивідендні виплати, що є для підприємства «платою» за користування власним капіталом, нараховуються із суми чистого прибутку, яка пройшла «податкове очищення», підвищує цінність дивідендів як мінімум на процентну ставку податку на прибуток), а також втрачена можливість від невикористання ефекту фінансового важеля.

Водночас, залучений власний капітал, як джерело утворення господарських засобів, у порівнянні із зобов'язаннями, має суттєві переваги, зокрема: відносна простота залучення; вища здатність акумуляції прибутку, оскільки зникає потреба у сплаті відсотків за користування одержаними ресурсами; легкість рефінансування у вигляді направлення частини прибутку до резервного чи статутного капіталу. Окрім того, достатній розмір власного капіталу покращує фінансову стійкість емітента корпоративних прав та знижує ризик можливості його банкрутства.

Власному капіталу, як індикатору відносин, власності притаманні наступні характеристики: 1) він є основним фактором виробництва; 2) характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять прибуток; 3) є головним джерелом формування добробуту власників; 4) є головним показником ринкової вартості підприємства; 5) його динаміка є важливим барометром рівня ефективності господарської діяльності підприємства.

Для кожного підприємства потенційними джерелами формування фінансових ресурсів є надходження від реалізації продукції й послуг, кредити комерційних банків, емісія та продаж на фондовому ринку цінних паперів, кошти державного та місцевих бюджетів тощо. У фінансовій системі держави акумулюються такі обсяги фінансових ресурсів, які спроможні задовольнити потреби будь-якого підприємства. Проблема фінансового забезпечення простого та розширеного відтворення на мікрорівні не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в доступі до них конкретного підприємства та формах і методах їхнього розподілу між галузями економіки і суб'єктами господарювання.

В економічній літературі вивченням капіталу займалися ряд вчених, серед яких: К. Маркс, А. Сміт, Д. Рікардо, А. Афанасьєв, В. В. Ковальов, І. Зятовський, Г. Г. Кірейцев, Г. Б. Поляк, А. М. Поддєрьогін, І. А. Бланк, Джеймс К. Ван Хорн, В. П. Савчук, Г. О. Крамаренко, О. О. Терещенко та інші.

Однак ціла низка проблем формування обсягів і структури капіталу ще залишаються недослідженими, а саме такі, як питання розрахунку оптимального співвідношення між власним і залученим капіталом на підприємстві. Розрахунок вартості власного та позичкового капіталу підприємства в цілому дозволяв би фінансистам на підприємстві оперативно визначати безпечні обсяги фінансування з різних джерел у процесі поточної фінансової роботи.

Зважаючи на це, розробка питання щодо сутності, формування та використання, а також шляхів підвищення ефективності управління власним капіталом підприємства обумовлює актуальність обраної теми дослідження в дипломній роботі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів і кредиту за темою „Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ”.

Мета та завдання дослідження. Мета дипломної роботи – узагальнення науково-теоретичних засад організації та практичних підходів до формування та використання власного капіталу в умовах сільськогосподарських підприємств.

Виходячи з поставленої мети при виконанні дипломної роботи вирішувались наступні завдання:

- дослідження економічної сутності власного капіталу підприємств його структури та функцій;
- узагальнення теоретичних аспектів формування та оцінки власного капіталу суб'єктів підприємницької діяльності,
- узагальнення теоретичних засад розвитку політики управління власним

капіталом в Україні та світі;

- здійснення оцінки фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства;
- аналіз порядку формування та використання власного капіталу підприємства;
- оцінка фінансової стійкості та ефективності використання власного капіталу конкретного підприємства;
- обґрунтування напрямів оптимізації розміру власного капіталу для покращення фінансування діяльності підприємства;
- визначення шляхів покращення політики управління власним капіталом підприємства;
- визначення переваг автоматизації оцінки процесів формування і використання власного капіталу на підприємстві.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження у дипломній роботі є фінансові аспекти фінансування господарської діяльності підприємства за рахунок власного капіталу господарюючих суб'єктів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних основ та практичних особливостей формування та використання власного капіталу в умовах конкретного підприємства.

Методи дослідження. Теоретична і методологічна основи дослідження ґрунтуються на використанні основних положень економічної й фінансової теорії, розробок науково-дослідних установ, вітчизняних та зарубіжних вчених із питань формування власного капіталу аграрних підприємств, управління ним та на цій основі підвищення ефективності використання, а також діючі нині законодавчі та нормативні акти.

Дослідження в дипломній роботі проводилося згідно з методологією системного підходу до вивчення економічних процесів і явищ. У роботі використані наступні методи наукових досліджень: абстрактно-логічний (уточнення сутності власного капіталу, його принципів та функцій); узагальнення (вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду управління власним капіталом); розрахунково-конструктивний (оцінка обсягів та структури власного капіталу досліджуваного підприємства); порівняння (співставлення розмірів окремих видів власного капіталу в динаміці за останні три роки); прогнозний (здійснення прогнозу оптимального співвідношення власного капіталу підприємства з його залученим капіталом); графічний (побудова діаграм); факторний аналіз (дослідження впливу окремих факторів на зміну рівня ефективності використання власного капіталу підприємства).

Інформаційна база. Теоретичну базу дипломної роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів та методів дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців з питань фінансування діяльності підприємств за рахунок власного капіталу, що містяться у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах

наукових та науково-практичних конференцій, а також власні дослідження та спостереження.

Базою для виконання дипломної роботи виступало сільськогосподарське товариства з обмеженою відповідальністю „Вітчизна” Карлівського району, зокрема матеріали, що включають відповідну фінансову, статистичну та спеціальну звітність.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. В дипломній роботі одержано ряд результатів теоретичного та практичного характеру, а саме набули подальшого розвитку дослідження резервів удосконалення процесу фінансування господарської діяльності підприємств за рахунок власного капіталу, результатом чого стало визначення його оптимального співвідношення із залученим капіталом, а також обґрунтовано роль автоматизації процесів оцінки власного капіталу підприємства для ефективного управління ним.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці пропозицій і рекомендацій для підприємств, спрямованих на ефективне формування та використання власного капіталу та його ролі у фінансовому забезпеченні діяльності суб'єктів підприємницької діяльності і підтверджується відгуком з досліджуваного підприємства.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, виконані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на міжнародній всеукраїнській науково-практичній конференції [„Засади реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва”] (Одеса, ГО „Центр економічних досліджень та розвитку”, 2018) та п'ятій всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» м. Полтава (Полтава: ПДАА, 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці загальним обсягом 0,43 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 58 найменувань, містить 11 таблиць, 16 рисунків, 9 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 104 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі „**Науково-теоретичні засади формування та вико-**

ристання власного капіталу підприємств” – досліджено економічну сутність капіталу, особливості його формування та використання, розглянуто науково-методичні основи визначення та оцінки вартості власного капіталу підприємства, проаналізовано зарубіжний досвід та вітчизняні реалії управління власним капіталом.

Діяльність підприємства в умовах ринкової економіки будь-якої форми власності, організаційно-правового статусу і галузевої спрямованості безпосередньо залежить від фінансового капіталу та його структури. Фінансове визначення капіталу пов'язане з фінансовою діяльністю підприємства. Воно виходить з розуміння сутності формування, розподілу і використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання і пов'язане з бухгалтерським балансом підприємства.

Власний капітал являє собою сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображається в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу. Він знаходиться у фондовій (статутний капітал, додатковий капітал, резервний фонд, спеціальні фонди і фонди цільового фінансування, фонди фінансування капітальних вкладень, амортизаційний фонд) і не фондові (доходи майбутніх періодів, резерви майбутніх витрат і платежів, нерозподілений прибуток) формах і належить підприємству на правах власності або господарського ведення.

До зовнішніх джерел формування власного фінансового капіталу належить, по-перше, кошти, що формуються як за рахунок особистих внесків, так і за рахунок можливостей фінансового ринку; по-друге, кошти, що формуються у порядку розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів у масштабах економічної системи держави. Зовнішні джерела формування власного капіталу дають змогу новоствореним підприємствам формувати свій початковий фінансовий капітал, а чинним суб'єктам господарювання – збільшувати розміри і удосконалювати його структуру.

До внутрішніх джерел формування власного капіталу належать фінансові ресурси, які формуються в процесі виробничо-фінансової діяльності підприємства. Внутрішні джерела власних фінансових ресурсів мають велике значення для формування власного капіталу підприємства. Ними забезпечується розширене відтворення і фінансова стабільність суб'єктів господарювання. Серед джерел створення власного капіталу найсуттєвішими є прибуток та амортизаційні відрахування. Саме ці зазначені джерела в основному забезпечують формування власного капіталу у масштабах економічної системи держави.

Важливим елементом оцінки вартості підприємства є визначення вартості капіталу, який є в його розпорядженні. Це поняття характеризує ціну залучення підприємством фінансових ресурсів. Інакше кажучи, це винагорода, за яку капіталодавці погоджуються вкладати кошти в дане підприємство. Згідно із сучасними тенденціями в теорії і практиці фінансової діяльності вартість капіталу підприємства рекомендовано розраховувати на основі використання так званої моделі середньозваженої вартості капіталу.

Ефективність господарської діяльності підприємства визначається проце-

сами формування його капіталу. При цьому повинні враховуватися потреби підприємства у придбанні необхідних активів і оптимізація його структури з позиції ефективного використання фінансових ресурсів. Потенціал управління капіталом підприємства є головним компонентом загального потенціалу підприємства, тому що він визначає реалізацію стратегічних цілей підприємства і всіх інших його потенціалів. Відповідно з механізмом управління капіталом підприємства нерозривно пов'язаний фінансово-економічний потенціал системи управління.

У другому розділі „Сучасна практика формування та напрями підвищення ефективності власного капіталу сільськогосподарських підприємств” – здійснено багатовекторне дослідження існуючої практики формування та використання власного капіталу в умовах окремого сільськогосподарського підприємства, яким виступає сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю „Вітчизна” Карлівського району.

Дослідження фінансових показників діяльності СТОВ „Вітчизна”, на матеріалах якої досліджувалась обрана тема, свідчить про нестабільність його фінансового стану, за різними групами показників. Тому керівництво підприємств має оперативно реагувати та усувати негативні прояви зміни окремих показників.

Визначення джерел формування капіталу підприємства є важливою складовою аналізу фінансового становища суб'єктів підприємницької діяльності – взагалі, так і СТОВ „Вітчизна”, зокрема (рис. 1).

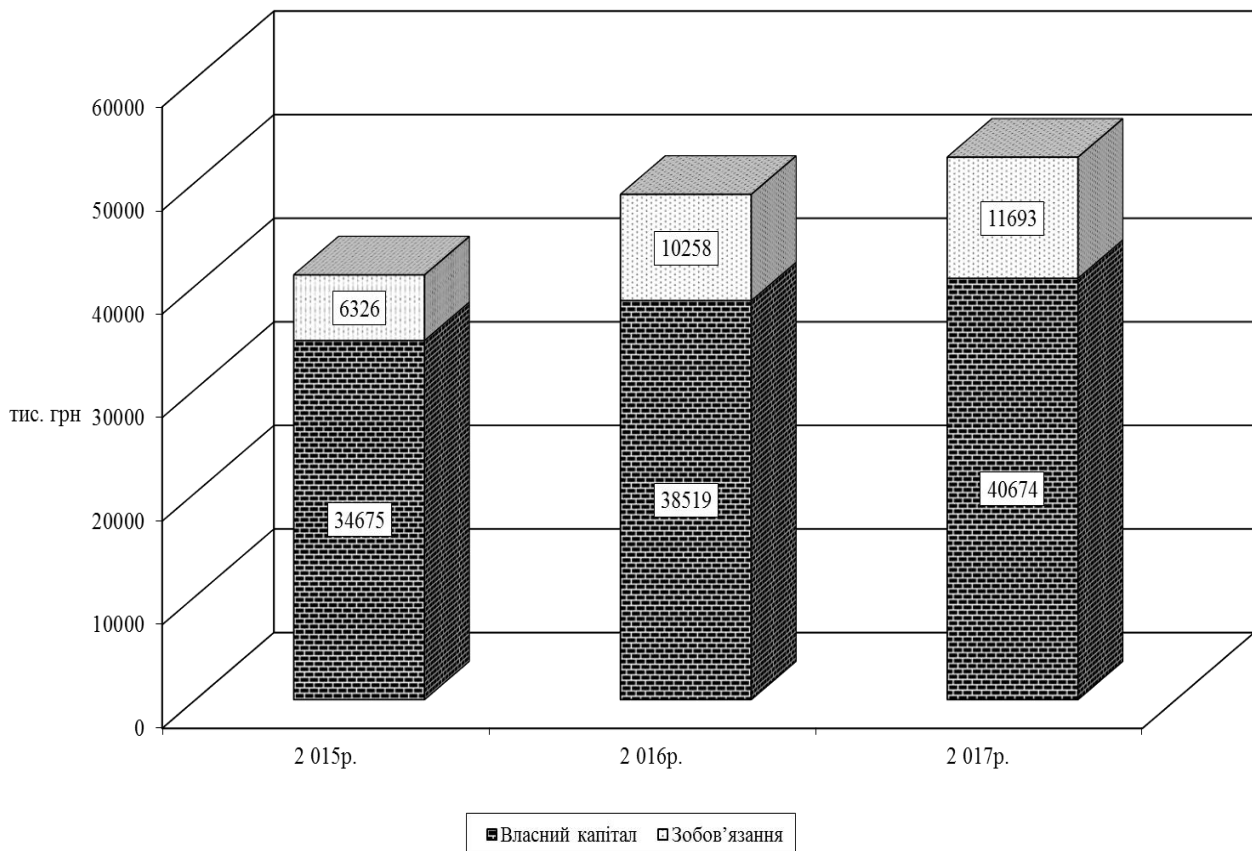

Рис. 1. Склад та динаміка окремих видів пасивів СТОВ „Вітчизна”, 2015 – 2017 рр.

Здійснені розрахунки підтверджують факт збільшення загальної величини капіталу СТОВ „Вітчизна” за період 2015 – 2016 років на 7776 тис. грн, або на 19,1 %. Таке зростання пасивів підприємства, в більшій мірі забезпечив приріст обсягів зобов’язань підприємства, які за період 2015 – 2016 рр. збільшився на 3932 тис. грн, або на 22,2 %. В той же час власний капітал СТОВ „Вітчизна” за аналогічний період збільшилися на 3844 тис. грн (11,1 %). Такі зміни у відносному виразі обумовили зростання частки саме зобов’язань і, відповідного, зменшення питомої ваги власного капіталу в структурі пасивів підприємства за цей період на 5,6 %. За період наступних 2016 – 2017 рр. капітал СТОВ „Вітчизна” продовжу-вати зростати значним чином – на 3590 тис. грн, або на 7,4 %. Такі зміни вплинули на зміни в структурі пасивів підприємства в сторону зменшення частки саме власного капіталу і відповідного зростання питомої ваги зобов’язань на 1,3 %.

На підприємстві власний капітал представлений в різних формах (рис. 2).

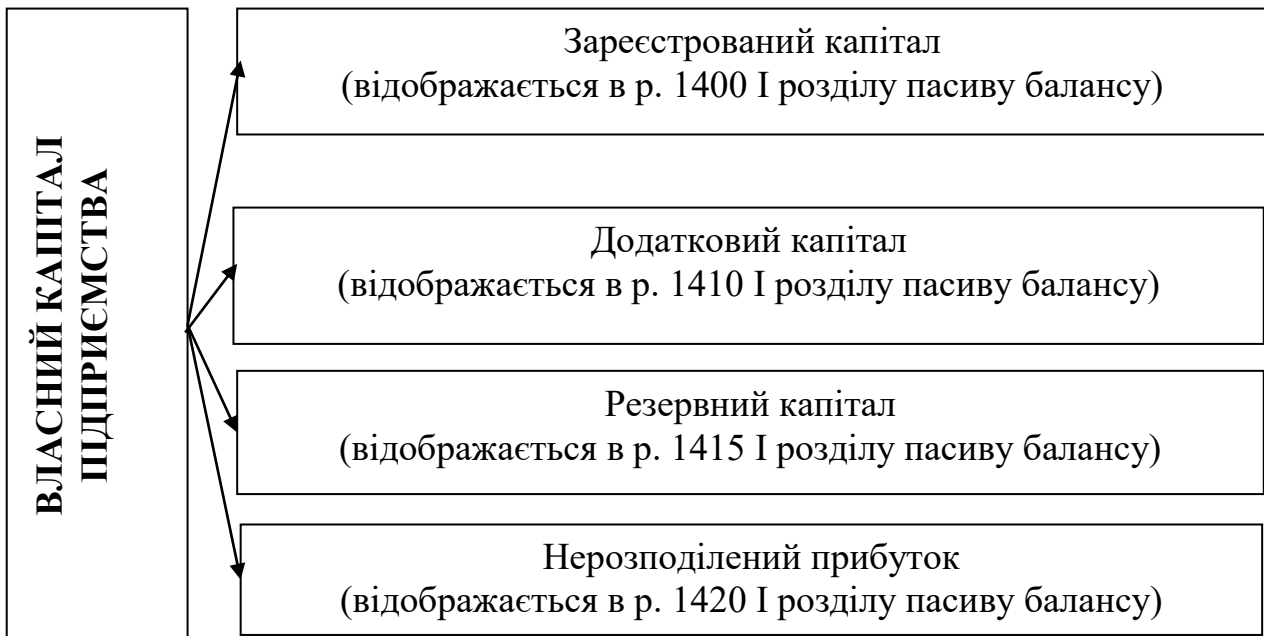

Рис. 2. Види власного капіталу наявні у СТОВ „Вітчизна”, 2015 – 2017 рр.

Результати аналізу структури та динаміки капіталу СТОВ „Вітчизна” з урахуванням поділу їх на види за рядом класифікаційних ознак відображено на рис. 3.

Аналітичні дані підтверджують досліджену вище тенденцію зростання загального обсягу пасивів СТОВ „Вітчизна” за період 2015 – 2017 рр. При цьому, слід вказати на стабільну тенденцію зростання абсолютного розміру власного капіталу підприємства, який за період 2015- 2016 рр. зріс на 3844 тис. грн, а за наступні два роки ще на 2155 тис. грн, що у відносному виразі склало 11,1 та 5,6 відсотка. Однак, при цьому, слід вказати на порівняно вищі відносні темпи приросту зобов’язані СТОВ „Вітчизна”, що обу мовило зменшення часки саме власного капіталу в структурі пасивів підприємства з 84,6 % у 2015 р. до 77,7 % у 2017 р. Оцінюючи склад власного капіталу СТОВ „Вітчизна” за рівним відповідальності слід вказати на домінування в досліджуваному періоді

додаткового капіталу і зовсім незначний розмір зареєстрованого капіталу.

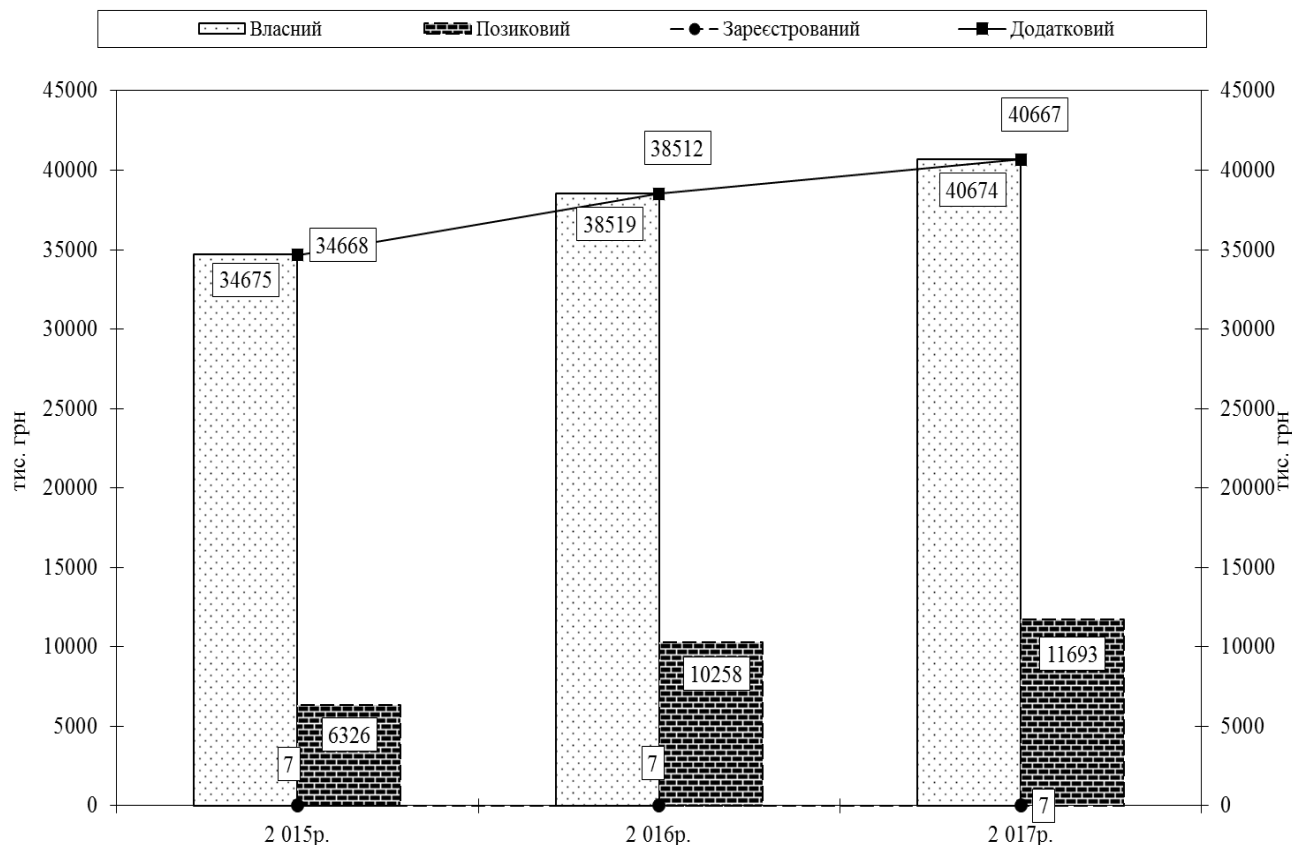

Рис. 3. Динаміка видів капіталу СТОВ „Вітчизна” та власного капіталу за рівнем відповідальності, 2015 – 2017 рр.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників. Для характеристики фінансової стійкості СТОВ „Вітчизна” розрахована сукупність аналітичних показників. Зміни абсолютних значень і тенденції зміни відносних показників, що використовуються для такої оцінки знаходять своє узагальнення при визначенні типу фінансової стійкості господарюючого суб’єкта (табл. 1).

Розрахункові дані табл. 1 вказують на зміни типу фінансової стійкості СТОВ „Вітчизна” із нормально стійкого в 2015 р. до кризового в 2016 – 2017 рр. Такі негативні тенденції за останні два роки пояснюються, в першу чергу, випереджаючим темпом зростання обсягів запасів над відповідним приростом власних оборотних коштів підприємства разом із наявними довгостроковими та короткостроковими позиками.

Загальна оцінка показників окупності капіталу СТОВ „Вітчизна” за цей період свідчить одночасно про позитивну динаміку коефіцієнта окупності, як всього капіталу, так і власного капіталу, які зросли відповідно на 0,027 і 0,1361 пункти, що прямо вплинуло на скорочення терміну їх окупності.

**Визначення і аналіз типу фінансової стійкості СТОВ „Вітчизна”,
2015 – 2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Власні оборотні кошти	11219	12157	10583
Довгострокові зобов'язання	5265	2065	1804
Короткострокові кредити і позики	0	4698	6130
Запаси	15563	19004	20268
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	16484	14222	12387
Загальна величина джерел формування запасів	16484	18920	18517
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-4344	-6847	-9685
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	921	-4782	-7881
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	921	-84	-1751
Тип фінансової стійкості	Нормально стійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування	1,059	0,996	0,914
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн.	0,059	-0,004	-0,086

У третьому розділі „Перспективи удосконалення фінансового механізму формування та використання власного капіталу на підприємствах аграрного сектору економіки” – визначені шляхи вдосконалення діючої системи фінансування підприємств, зокрема сільськогосподарських, що базується на раціональному формуванні і ефективному використанні власного капіталу.

Оптимізація структури капіталу є однією з найскладніших процедур в управлінні формуванням капіталу і при створенні підприємства. Вона виражає таке співвідношення використання власного і позикового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості і тим самим максимізується ринкова вартість (ціна) підприємства.

Процес оптимізації структури капіталу СТОВ „Вітчизна” здійснюється по наступних етапах: 1) Аналіз капіталу підприємства, 2) Оцінка основних факторів, що визначають формування структури капіталу, 3) Оптимізація структури капіталу.

В зв'язку з цим доцільними є аналітичні дослідження по знаходженню

оптимальної структури капіталу СТОВ „Вітчизна” за критеріями мінімізації середньозваженої вартості капіталу (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок оптимальної структури капіталу СТОВ „Вітчизна” за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу станом на початок 2018 р., тис. грн

Показники	Варіанти розрахунку				
	1	2	3	4	5
Загальна потреба в капіталі	12337	12337	12337	12337	12337
Варіанти структури капіталу, %:					
власний капітал	25,0	40,0	50,0	60,0	80,0
позиковий капітал	75,0	60,0	50,0	40,0	20,0
Вартість (ціна) власного капіталу, %	24,0	24,2	24,4	24,6	25,0
Вартість (ціна) короткострокових позик банку, %	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
Премія за ризик, %	2,3	1,6	1,1	0,6	-
Рівень вартості (ціни) короткострокових позик банку з урахуванням премії за ризик, %	23,3	22,6	22,1	21,6	21,0
Вартість (ціна) складових елементів капіталу, %:					
власного капіталу	6,0	9,7	12,2	14,76	20,0
позикового капіталу	17,5	13,6	11,1	8,64	4,2
Середньозважена вартість капіталу, %	23,48	23,24	23,25	23,40	24,20

Мінімальна середньозважена вартість капіталу забезпечується при другому варіанті, тобто оптимальною структурою капіталу буде 40 % власного та 60% короткострокових позик банку.

Основу фінансового управління власним капіталом підприємства складає управління формуванням його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві розробляється спеціальна фінансова політика, яка направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами його розвитку в наступному періоді.

Управління власним капіталом підприємства пов'язано не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопленої його частини, але й з формуванням власних фінансових ресурсів, які забезпечують майбутній розвиток підприємства.

Діяльність господарюючого суб'єкта базується на трьох компонентах: системі управління підприємством, його економічній системі і інформаційних технологіях, що використовуються як інструментарій двох попередніх компонентів. Для розрахунку оптимальної структури капіталу в СТОВ „Вітчизна” за різними критеріями можна використати типові пакети аналізу даних Excel. Програма Microsoft Excel зі стандартного пакету MS Office є сучасним засобом обробки числової, а також текстової інформації.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження у дипломній роботі дали підстави зробити висновки теоретичного, методичного і практичного характеру, які зводяться до наступного:

1. Власний капітал підприємства за сучасних умов господарювання набуває надзвичайної ваги, оскільки він є одним із найважливіших і найістотніших показників для підприємства, бо втілює забезпеченість коштами для функціонування підприємства, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства.

2. Ефективність господарської діяльності підприємства визначається процесами формування його капіталу. При цьому повинні враховуватися потреби підприємства у придбанні необхідних активів і оптимізація його структури з позиції ефективного використання власних та запозичених фінансових ресурсів. Потенціал управління власним капіталом підприємства є головним компонентом загального потенціалу підприємства, тому що він визначає реалізацію стратегічних цілей підприємства і всіх інших його потенціалів.

3. Аналіз майнового стану СТОВ „Вітчизна”, на матеріалах якого виконувались дослідження, свідчить про зростання його (майна) за період 2015 – 2016 років на 7776 тис. грн, або на 19,0 %. Дане зростання забезпечив, в більшій мірі, приріст вартості оборотних активів – на 4870 тис. грн, або на 27,8 %, тоді як необоротні активи зросли на 2906 тис. грн (12,4 %). За наступні два роки майно СТОВ „Вітчизна” продовжувало суттєво збільшуватись, а величина такого зростання становила – 3590 тис. грн, або на 7,4 %. При цьому, виключний вплив на загальну зміну в абсолютному розмірі мали вже необоротні активи, величина яких зросла на 3729 тис. грн, або на 14,1 %, в той час, як оборотні активи за аналогічний період зменшились на 139 тис. грн, бо 0,6 %.

4. Дослідження свідчить про нестабільність платіжних можливостей СТОВ „Вітчизна” за період останніх трьох років. Так, в 2015 р. нестача високоліквідних активів на покриття найбільш термінових зобов'язань компенсувалась наявними середньо та низько ліквідними активами, а в 2016 – 2017 рр., недостатнім для покриття відповідних видів зобов'язань був обсяг, як високоліквідних, так і середньо ліквідних активів, і лише низько ліквідні активи підприємства перевищували розмір його довгострокових зобов'язань.

5. Аналіз фінансових результатів свідчить про негативний момент в діяльності СТОВ „Вітчизна”, що полягає в погіршенні його фінансових результатів за період 2015 – 2016 рр. Так, чистий прибуток СТОВ „Вітчизна” за 2015 – 2016 рр. зменшився більше ніж на половину з 8451 тис. грн до 3847 тис. грн. За наступні два роки ситуація не змінилась і продовжувала змінюватись в негативну сторону – фінансові результати діяльності СТОВ „Вітчизна” значно погіршились. Так, хоча чистий дохід підприємства за 2016 – 2017 рр. збільшився на 6856 тис. грн, тоді коли величина операційних витрат, серед яких домінувала собівартість зросла за аналогічний період на 7675 тис. грн. Разом це призвело до зменшення валового прибутку підприємства на 252 тис. грн. Даний факт, а також, характерні для минулих двох років переважання інших операційних доходів над іншими операційними витратами та наявність лише витрат в рамках

фінансової та інвестиційної діяльності призвели до подальшого зменшення чистого прибутку підприємства з 3847 тис. грн за 2016 р. до 2155 тис. грн в 2017 р.

6. Капітал підприємства в цілому є сумою коштів, основних фондів, нематеріальних активів. Відповідна оцінка підтверджує факт збільшення загальної величини капіталу СТОВ „Вітчизна” за період 2015 – 2016 років на 7776 тис. грн, або на 19,1 %. Таке зростання пасивів підприємства, в більшій мірі забезпечив приріст обсягів зобов’язань підприємства, які за період 2015 – 2016 рр. збільшилися на 3932 тис. грн, або на 22,2 %. В той же час власний капітал СТОВ „Вітчизна” за аналогічний період збільшилися на 3844 тис. грн (11,1 %). Такі зміни у відносному виразі обумовили зростання частки саме зобов’язань і, відповідного, зменшення питомої ваги власного капіталу в структурі пасивів підприємства за цей період на 5,6 %. За період наступних 2016 – 2017 рр. капітал СТОВ „Вітчизна” продовжувати зростати значним чином – на 3590 тис. грн, або на 7,4 %. При цьому, власний капітал підприємства зріс на 2155 тис. грн, або на 5,6 %, тоді як його зобов’язання збільшилися на 14,0 %, що у абсолютному виразі склало 1435 тис. грн.

7. Аналіз структури та динаміки капіталу підтверджує досліджену вище тенденцію зростання загального обсягу пасивів СТОВ „Вітчизна” за період 2015 – 2017 рр. При цьому, слід вказати на стабільну тенденцію зростання абсолютного розміру власного капіталу підприємства, який за період 2015-2016 рр. зріс на 3844 тис. грн, а за наступні два роки ще на 2155 тис. грн, що у відносному виразі склало 11,1 та 5,6 відсотка. Однак, при цьому, слід вказати на порівняно вищі відносні темпи приросту зобов’язань СТОВ „Вітчизна”, що обумовило зменшення частки саме власного капіталу в структурі пасивів підприємства з 84,6 % у 2015 р. до 77,7 % у 2017 р. Оцінюючи склад власного капіталу СТОВ „Вітчизна” за рівним відповідальності слід вказати на домінування в досліджуваному періоді додаткового капіталу і зовсім незначний розмір зареєстрованого капіталу.

8. На досліджуваному підприємстві власний капітал представлений рядом видів, зокрема : зареєстрований, резервний, додатковий та нерозподілений прибуток.

9. Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Виконані розрахунки свідчать про те, що рівень фінансової стійкості СТОВ „Вітчизна” за період 2015 – 2017 років загалом знижувався, однак залишається високим – значно вищим встановленого нормативу. Так, коефіцієнт автономії, що характеризує можливості підприємства фінансувати свою діяльність за рахунок власних джерел, зменшився за останні три роки сукупно на 0,069 пунктів і на кінець 2017 року становить 0,777. В той же час в протилежному напрямі за останні три роки змінювалось значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу, і його значення на кінець 2017 р. – 0,223 свідчить про певну зростаючу залежність діяльності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

10. Розрахункові дані вказують на зміни типу фінансової стійкості СТОВ „Вітчизна” із нормально стійкого в 2015 р. до кризового в 2016 – 2017 рр. Такі

негативні тенденції за останні два роки пояснюються, в першу чергу, випереджаючим темпом зростання обсягів запасів над відповідним приростом власних оборотних коштів підприємства разом із наявними довгостроковими та короткостроковими позиками.

11. Оцінка показників оцінки ефективності використання капіталу свідчить, що за період 2015 – 2017 рр. серед показників прибутковості (рентабельності) капіталу СТОВ „Вітчизна” наявні стабільні негативні тенденції. Зокрема, загальна та чиста рентабельність власного капіталу, значення яких не відрізняється, оскільки СТОВ „Вітчизна” не сплачувало в досліджуваному періоді податку на прибуток, за період 2015 – 2017 рр. зменшилась з 27,7 % у 2015 р. до 5,4 % у 2017 р. Загальна оцінка показників окупності капіталу СТОВ „Вітчизна” за цей період свідчить одночасно про позитивну динаміку коефіцієнта окупності, як всього капіталу, так і власного капіталу, які зросли відповідно на 0,027 і 0,1361 пункти, що прямо вплинуло на скорочення терміну їх окупності.

12. Враховуючи результати проведених досліджень з метою удосконалення структури власного капіталу, а також оптимізації джерел формування та напрямків його використання на конкретному підприємстві, на нашу думку необхідно: 1) покращити фінансовий стан підприємства за рахунок здійснення всіх заходів по підвищенню прибутковості діяльності з метою збільшення власного капіталу через формування з сум нерозподіленого прибутку резервного капіталу, який забезпечить страхування ризиків збитковості; 2) розширити можливості залучення позичкового капіталу в період особливо напружених робіт з метою підвищення рентабельності власного капіталу підприємства; 3) автоматизувати процеси аналітичної оцінки структури та змін в складі власного капіталу підприємства загалом, та окремих його складових, зокрема., надавши цим самим даному процесу систематичного характеру і як наслідок запобігши проявам негативних тенденцій, пов'язаних із власним капіталом підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Безкровний О. В. Шляхи оптимізації розміру власного капіталу для покращення фінансування діяльності підприємства / Безкровний О. В., Міняйло М. О. // Збірник тез всеукраїнської науково-практичної конференції [„Засади реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва”], м. Одеса, ГО „Центр економічних досліджень та розвитку”, 2 червня 2018 р.

2. Писаренко В. П. Теоретичні засади формування ефективної політики управління власним капіталом підприємств / В. Писаренко, М. Міняйло, В. Цап // Матеріали п'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених [„Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики”]. – Полтава: ПДАА, 2018. – С. 132–134.

Анотація

Міняйло М. О. Фінансові аспекти формування та використання власного капіталу сільськогосподарських підприємств. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації „Магістр фінансів, банківської справи та страхування” за спеціальністю „Фінанси, банківська справа та страхування”. – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

У дипломній роботі здійснено комплексне наукове дослідження теоретичних засад організації та практичних аспектів втілення процесу фінансування діяльності аграрних підприємств за рахунок власного капіталу.

Досліджено економічну сутність та необхідність власного капіталу у фінансово-господарській діяльності підприємств, уточнено й доповнено розуміння окремих понять та категорій.

Проаналізовано сучасні механізми формування власного капіталу аграрних підприємств та досягнутого рівня ефективності його використання.

Розроблено комплекс теоретичних обґрунтувань та практичних рекомендацій щодо основних напрямів оптимізації фінансового механізму формування та підвищення рівня ефективності використання власного капіталу аграрного підприємства.

Ключові слова: капітал, функції капіталу, власний капітал, джерела формування власного капіталу, зареєстрований капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток, резервний капітал, рентабельність власного капіталу, окупність власного капіталу, оптимізація структури капіталу.

Аннотация

Миняйло М. О. Финансовые аспекты формирования и использования собственного капитала сельскохозяйственных предприятий. – Рукопись.

Дипломная работа на получение квалификации „Магистр финансов, банковского дела и страхования” по специальности „Финансы, банковское дело и страхование”. – Полтавская государственная аграрная академия, Полтава, 2018.

В дипломной работе осуществлено комплексное научное исследование теоретических основ организации и практических аспектов реализации процесса финансирования деятельности аграрных предприятий за счет собственного капитала.

Исследована экономическая сущность и необходимость собственного капитала в финансово-хозяйственной деятельности предприятий, уточнены и дополнены понимание отдельных понятий и категорий.

Проанализированы современные механизмы формирования собственного капитала аграрных предприятий и достигнутого уровня эффективности его использования.

Разработан комплекс теоретических обоснований и практических рекомендаций по основным направлениям оптимизации финансового механизма формирования и повышения уровня эффективности использования собственного капитала аграрного предприятия.

Ключевые слова: капитал, функции капитала, собственный капитал, источники формирования собственного капитала, зарегистрированный капитал, добавочный капитал, нераспределенная прибыль, резервный капитал, рентабельность собственного капитала, окупаемость собственного капитала, оптимизация структуры капитала.

Annotation

Minyilo M. O. Financial aspects of the formation and use of equity capital of agricultural enterprises. – The manuscript.

Diploma work for the qualification „Master Finance, banking and insurance” on the specialty „Finance, banking and insurance”. – Poltava state agrarian academy, Poltava, 2018.

In diploma work carried out comprehensive scientific study of theoretical principles and practical aspects of implementation of the financing of agricultural enterprises through equity.

The economic essence and necessity of equity in the financial-economic activity of enterprises refined and supplemented understanding certain concepts and categories.

Analyzed the mechanisms of modern agricultural enterprises equity and the achieved level of efficiency of its use.

The complex of theoretical studies and practical recommendations on the main directions of optimization of the financial mechanism of formation and improve efficiency of equity capital in agricultural enterprises.

Keywords: capital, capital functions, equity, sources of equity, registered capital, additional capital, retained earnings, reserve capital, return on equity, return on equity, capital structure optimization.

